

1500-talet (som väl snarast bör hänföras till renässansen och inte förläggas till medeltiden. Denna svaghet för att göra företeelser äldre än de är genom att rubricera dem som medeltida är inte ovanlig inom trädgårdslitteraturen).

När det gäller växtmaterial och blomsternamn redovisas omsorgsfullt de källor och auktoriteter som refereras och växtlistor kompletteras ambitiöst varje kapitel. (Konsekvens och korrekthet härvidlag är jag inte kompetent att bedöma.) Fotografierna är genomgående av hög klass, en del precis så förförande vackra som man blivit bortskämd med i de senare årens trädgårdsromantiska böcker. Jag noterar tacksamt återgivningen av många välfunna detaljer ur trädgårdsrekvisitans värld, men saknar vid en del av de historiska illustrationerna källhänvisningar.

Boken har det sedvanliga formatet för konstböcker från Signums bokförlag, dvs. 24x22 cm och med sina närmare 1000 gram är den en riktig tungviktare, vilket gör att den dessvärre inte ryms i bilens handskfack eller i min axelväska för trädgårdsexkursioner i landskapet. Som introduktion *före* trädgårdsresan och som orientering i den skånska trädgårdens utveckling har boken en viktig uppgift. Den bör också kunna fungera som utgångspunkt och inspiration för fördjupade studier och forskning i den skånska hortikulturen.

*Eva Londos, Jönköping*

Lars Hallén och Mats Hellspong: *Svenska officersmässar. Mässar och mässliv*. Probus förlag, Stockholm 1998. 213 s., ill. ISBN 91-87184-51-6.

Jag satt i kadettmässen på Kungl Krigsskolan, Karlberg och drack kaffe efter maten när dagofficieren fångade min blick. Han vinkade mot mig: kom hit.

– Kadetten dricker kaffe med spretande lillfinger, sade han. Sânt gör man inte.

Det var direkt ur Krigsskolans berömda Blå Bok: ”Uppträdande utom tjänsten”, ett exempel på mässliv och mässetikett så som det sågs i armén under mitten av femtiotalet.

Men det handlade inte bara om snobbighet och klasstänkande. Det handlade om att slå vakt om en livsstil med djupa traditioner, inte bara inom officersyrket utan en stil som i stor utsträckning återspeglade borgerliga umgängesformer från Vett & Etikett och Saxons tidningsspalter, numera häcklade och förhåna-

de i en tid då man i en normbildande skola gärna sitter med mössa på inomhus och vardagligt tilltalar kvinnliga klasskamrater – och lärare också, för den delen – med allsköns könsord.

Om allt sådant gammalt bosch handlar *Svenska officersmässar*. Även om mycket av utrymmet upptas av bilder från interiörer, med föremål och traditionsnamn och gamla dammiga slag, värjor och pukor och kakelugnar och allsköns museala föremål från en tid som nyligen – alldeles nyss för att tala klartext – gått i graven, rymmer texten en förståelse och en insikt om ett ideal som nu anses mossigt och för all tid passé.

Men för den delen: när vi härnäst dukar till supé, med tända ljus och bästa porslinet, och en smula klädda utöver vardagens arbetsdress, är det kanske inte krångligare än så.

Fotograf är Lars Hallén, och låt mig fatta mig kort om illustrationerna: de är bortom all kritik en dokumentation av en tid som länge stod stilla, om ett musealt rum i den stat i staten som Krigsmakten till lands och sjöss var innan den slätkammades och blev försvarsmakt.

Där finns den utsträckta handen mot det förgångna med alla sina traditionsföremål exponerade. Det är vackert, det är stiligt, det är kanske också konstnärligt.

Texten till fotografierna är också gott reportage, bild och text samverkar väl.

Folklivsforskaren Mats Hellspong står bakom textens utformning, som utöver bildtexterna samlats till ett block i bokens första hälft.

Där granskas mässar och mässliv ur ett historiskt perspektiv, och med en gedigen militärhistorisk referensgrupp i bakgrunden. Inledningsvis ges en kort internationell utblick, innan hedarnas och andra mötesplatsers officerspaviljongar under Indelningsverkets tid granskas. Skildringen flyttar sedan med historiens utveckling in till garnisonsstädernas mässar, och synar officerslivets fest och vardag.

Och inte bara till lands. Flottans mässar och gunrum får besök, och hur det nya Flygvapnets traditionsmöster grundas på brittiska RAF och andra världskriget får sin förklaring.

”Mässlivets etikett” är rubrik på ett tungt vägande inledningskapitel. Där avhandlas det sociala mässlivet, klädsel och hälsande, rangordning och snorkighet. Ändå vidrörs bara med lätt hand om hur kravet på plikt och uppoffrande vidarebefordrades från äldre officersgenerationer till yngre, om hur mässen var ett etiskt centrum där idéer korsades, och där äldre officerars synpunkter förstås ofta fick företräde, dock alltmer

sällan efter hand som man fjärmade sig från andra världskriget.

Officersmässens roll som ett etiskt och moraliskt debattforum kommer delvis bort: och denna roll är måhända den viktigaste. Inte bara yrkesofficerare har nyttjat mässarna för fester och vardagslag: tusentals reservofficerare och värnpliktiga officerare har genom åren efter världskrigen deltagit i regementenas mässliv, civilister som under någon månad dragits in i mässlivet, medfört sina hemmavanor och kunnat jämföra dem med mässens tunga tradition. Många har accepterat dem, få har blivit besvikna. På så sätt har mässlivet blivit en smältdegel för militärt och civilt umgänge, för idéer och resonemang, låt vara att det militära i kraft av mässens traditionstyngd länge dominerade.

Sant är förstås att inte vem som helst kom dit och slog klackarna i taket. Många förblev utestängda.

Men var sker sådant i dag? I Rotary? Bland frimurarna? Vid universiteten?

Sanningen är att sådant aldrig skett.

Författarna har varit ute i sista minuten. Nedläggningen av fredsförbanden går snabbt i vår tid. Vi bevittnar slutet på den svenska värnpliktsarméns hundraåriga historia, och när regementena försvinner går också mässarna i graven.

Något nytt kommer i stället.

En gång var mässarnas normer också förankrade i ett civilt samhälle som hade sina traditioner – jo, det är faktiskt så – och en ambition att sätta ansvar och kunskap högt.

Man undrar, med denna bok rätt läst, hur det skall bli? Ja, inte med officersmässarna, utan med det civila samhälle som ändå speglades i deras glans. Historien slår som alltid sina pendelslag: renässans för herr Saxon omsider?

– Kadetten dricker kaffe med spretande lillfinger.

Sånt gör man inte.

*Lars Rosander, Åhus*

Magnus Mörck: *Spel på ytan. En bok om livsstilar*. Etnologiska Föreningen i Väst-sverige 1998. 269 s. ISBN 91-85838-39-X.

När jag för sju år sedan disputerade i sociologi var det på en avhandling om unga människors livsstilar. Bland det jag minns bäst från den tiden är de vedermödor som det innebar att försöka bringa ordning i det bångstyriga

och notoriskt svårdefinierade livsstilsbegreppet. Jag har sedan dess knappast alls ägnat mig åt livstilsforskning. Det var därför inte utan en viss nyfikenhet som jag gav mig i kast med *Spel på ytan*. Det tog mig inte många sidor innan läsningen kändes som ett möte med en gammal bekant som man inte sett på länge, men som man ändå genast känner igen. Livsstilar framställs nämligen av Mörck som inte ett dugg mindre förvirrande än de var då jag själv brottades med dem. Det första författaren gör i boken är också att framhäva begreppets brist på precision, tillämpningen av det för en mängd olika syften och inom olika verksamheter samt den stora mängd till synes inkompatibla teorier och definitioner som det har varit föremål för.

Det är också denna begreppsliga oenhetlighet som föranleder honom att inte utgå ifrån eller förespråka någon särskild teori om eller definition av den företeelse han satt i fokus för sin studie. Inte heller tar han helt och hållet avstånd från någon av de många uppfattningar som florerar i den tämligen vidsträckt internationella debatten om begreppet. Istället argumenterar han för att livsstil bör betraktas just som en pågående debatt och hans ambition är att ta tillvara förtjänsterna inom vart och ett av de många olika perspektiv som förekommer inom forskningen på området.

Framställningen präglas naturligtvis i stor utsträckning av författarens ambivalenta förhållande till det begrepp han studerar, något som gör det svårt att sammanfatta innehållet i *Spel på ytan* på något systematiskt sätt. I grunden bygger boken emellertid dels på en intervjustudie av ett trettio-tal människor i tjugofem-årsåldern som är verksamma inom endera av de två områdena sport och kultur, dels på en omfattande litteraturstudie av den viktigaste forskningen om livsstil. Utifrån teman som rör bl.a. boende, konsumtion, umgänge, nöjesliv, användning av stadsmiljön, klass och kön beskriver Mörck tämligen ingående och med hjälp av talrika intervjuer hur de två olika grupper av människor han har studerat resonerar om olika aspekter av hur de lever sina liv. Genomgående ställer han det empiriska material han arbetar med mot de olika teorier om livsstil som förekommer i den internationella debatten. Den teoretiska diskussionen är alltså hela tiden sammanflätad med den empiriska och detta sätt att disponera texten innebär att de olika livsstilsteorier han ställer mot varandra konkretiseras och att de såväl tillkortakommanden som förtjänster som vidlåder respektive perspektiv blir påtagliga. Den ständiga dialogen mellan teoretisk abstraktion och empirisk konkreta